

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi

Examination of Secondary School Turkish Textbooks with Respect to Life Skills

Oğuzhan SEVİM¹

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

¹Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Erzurum, Türkiye

¹Department of Turkish and Social Sciences Education, Kazım Karabekir Faculty of Education, Atatürk University, Erzurum, Türkiye

o.sevim@atauni.edu.tr

Kübra TEKİN²

²Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.

²Graduate School of Educational Sciences, Atatürk University, Erzurum, Türkiye.

kubratekin250@gmail.com

Geliş Tarihi/Received 30.12.2024
Revizyon/Revision 05.09.2025
Kabul Tarihi/Accepted 14.09.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 20.09.2025

Atrf

Sevim, O., & Tekin, K. (2025). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Yaşam Becerileri Açısından İncelenmesi. *Turcology Research*, 84, 483-501.

Cite this article

Sevim, O., & Tekin, K. (2025). Examination of Secondary School Turkish Textbooks with Respect to Life Skills. *Turcology Research*, 84, 483-501.

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2023-2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerileri açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışma, nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma verileri doküman analizi ile toplanmıştır. Çalışmanın veri kaynağını ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Kitaplarda bulunan metin temelli etkinliklerin, yaşam becerileri açısından incelenmesi amacıyla alan yazınından yararlanılarak Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu, ilgili literatürde sıklıkla yer verilen yaşam becerileri sınıflamaları doğrultusunda sosyal beceriler, düşünme becerileri ve duygusal beceriler olmak üzere üç temel boyutta hazırlanmıştır. Bu form kapsamında, söz konusu becerilerin etkinliklerde yer alma durumunu belirlemek amacıyla her bir beceri alanına yönelik maddeler oluşturulmuş ve etkinlikler bu maddeler ışığında değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinlikler, sınıf düzeylerine göre incelendiğinde yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin sınıf düzeylerine göre belirli bir ölçüt temel alınarak tasarlanmadığı söylenebilir. Yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında ise etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonunda 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla, sosyal becerilere daha az, duygu yönetimi becerilerine ise çok az yer verildiği saptanmıştır. Bu sonuçtan hareketle etkinliklerin yeterli ve dengeli dağılmadığı, duygu yönetimi becerileri ile ilgili etkinliklere büyük ölçüde yer verilmediği söylenebilir. Ayrıca programda geniş ölçüde yer alan bazı yaşam becerilerinin -problem çözme, karar verme, tartışma, empati kurabilme- etkinliklerde yeterince yer almadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Becerileri, Türkçe Ders Kitapları, Metin Temelli Etkinlikler

Abstract

The purpose of this study is to examine the text-based activities in the secondary school Turkish textbooks used in the 2023-2024 academic year in terms of life skills. The research was conducted using a qualitative research approach. Research data were collected through document analysis. The data sources for the study were Turkish textbooks used in middle schools and imam hatip middle schools. To determine the extent to which text-based activities in these books incorporate life skills, a Life Skills-Activity Evaluation Form was created based on the literature. Life Skills-Activity Evaluation Form was prepared in three basic dimensions, namely social skills, thinking skills and emotional skills, in line with the life skills classifications frequently included in the relevant literature. Within the scope of this form, items were created for each skill area in order to determine whether the skills in question were included in the activities and the activities were evaluated in the light of these items. The data obtained from the research was analyzed using descriptive analysis technique. When the text-based activities in middle school Turkish textbooks were examined according to grade levels, it was found that the 5th-grade Turkish textbook (published by Koza Yayınları) included the most life skills, while the 7th-grade Turkish textbook (published by Dörtel Yayıncılık) included the least. In this context, it can be said that text-based activities in middle school Turkish textbooks are not designed according to a specific criterion based on grade levels. Comparing the fundamental components of life skills, it was found that thinking skills were the most frequently included in the activities, followed by social skills, and that emotion management skills were the least frequently included. The study found that text-based activities in the 5th, 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks place more emphasis on thinking skills, less on social skills, and very little on emotion management skills. From this result, it can be inferred that the activities are not sufficiently and evenly distributed, with a significant lack of activities related to emotion management skills. Additionally, it was observed that some life skills, which are widely included in the curriculum -such as problem-solving, decision-making, discussion, and empathy- are not adequately represented in the activities.

Keywords: Life Skills, Turkish Textbooks, Text-Based Activities.

Giriş

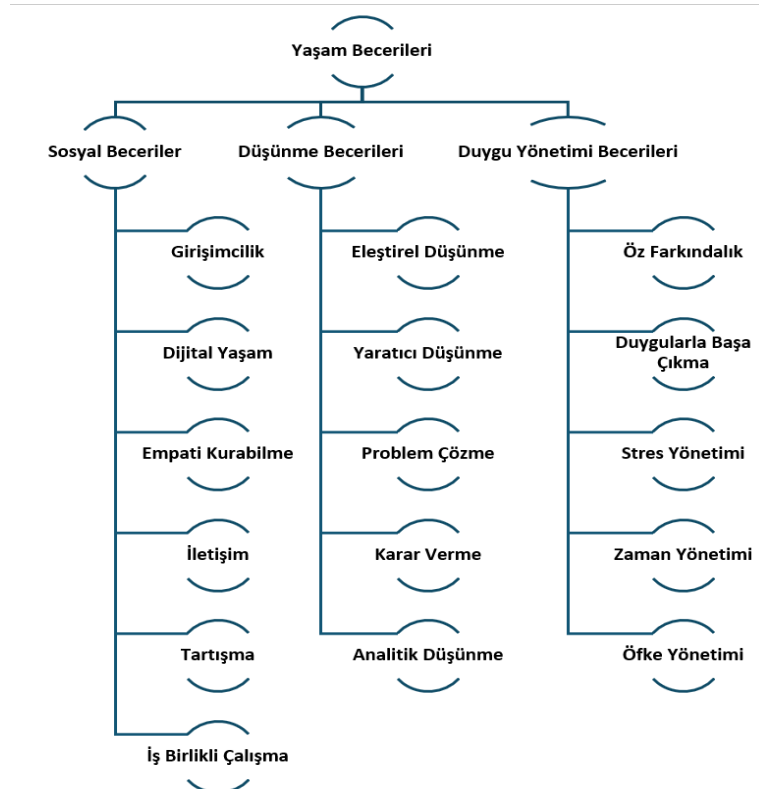
İçinde bulunduğumuz çağın hızla değişen sosyal yapısında küreselleşme, işsizlik, nüfus patlaması, alkolizm, madde kullanımı, teknoloji bağımlılığı, şiddet ve zorbalık gibi birçok sorunla karşı karşıyayız. Bu sorunlarla başa çıkabilmek, değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve toplumun taleplerini karşılayabilmek için güncel becerilere ihtiyaç duyulmaktadır (Kamble ve Kumar, 2023; Yayla Eskici ve Özsevgeç, 2019). İşte bu ihtiyaçlara yanıt verebilmek adına “yaşam becerileri” kavramı altında çeşitli becerilere odaklanılmıştır (Care vd., 2017).

Yaşam becerileri, bireylerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları çeşitli sosyal, duygusal ve bilişsel durumlarla etkili biçimde başa çıkmalarını sağlayan, öğrenilebilir davranışsal yetkinlikler olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1997; UNICEF, 2012). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1997), yaşam becerilerini karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim, kişiler arası ilişkiler, öz farkındalık, empati, duygularla başa çıkma ve stresle başa çıkma olmak üzere 10 temel başlıkta tanımlamaktadır. Bu beceriler bireylerin hem kişisel gelişimlerine katkı sağlamakta hem de sosyal çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurmalarını desteklemektedir.

Alan yazını incelendiğinde yaşam becerilerinin farklı bağlamlara göre çeşitli şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir. Örneğin; Pan American Health Organization (2000) yaşam becerilerini temel yaşam becerileri, sosyal beceriler ve bilişsel beceriler olarak sınıflandırırken; Brooks (1984) ve Fox vd. (2003) bireyin psiko-sosyal gelişimi temelinde daha işlevsel becerilere odaklanmaktadır. UNICEF (2012) ise yaşam becerilerini bireylerin refahını ve topluma katılımını artırmaya yönelik beceriler olarak tanımlamakta ve bu becerilerin eğitsel müfredatlara entegre edilmesini önermektedir. OECD (2018) de benzer şekilde yaşam becerilerini bireyin 21. yüzyıl dünyasına uyum sağlayabilmesi açısından kritik bir öğrenme alanı olarak görmektedir. Bu noktada yaşam becerileri ile 21. yüzyıl becerileri arasında güçlü bir ilişki olduğu dikkat çekmektedir. Her iki kavram seti de bireyin bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda gelişimini hedeflemektedir. Trilling ve Fadel’e (2009) göre 21. yüzyıl becerileri; öğrenme ve yenilik becerileri (eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, iş birliği), dijital okuryazarlık becerileri (bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı) ve yaşam ve kariyer becerilerini (esneklik, liderlik, üretkenlik, sosyal beceriler) kapsamaktadır. Bu becerilerin büyük bölümü yaşam becerileriyle örtüşmekte, hatta birçok sınıflandırmada yaşam becerileri 21. yüzyıl becerilerinin temel bir bileşeni olarak kabul edilmektedir (Binkley vd., 2012). Dolayısıyla bu çalışmada yaşam becerileri hem geleneksel sınıflandırmalar hem de 21. yüzyıl becerileri bağlamında ele alınarak değerlendirilmiştir. Yapılan kapsamlı alan yazını taraması sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulan “yaşam becerileri bileşenleri” Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1.

Yaşam Becerilerinin Bileşenleri

Yaşam becerilerine sahip bireyler eleştirel ve yaratıcı düşünebilir, çözülmesi zor sorunların üstesinden gelebilir ve doğru kararlar verebilirler. Ayrıca bu bireyler sosyal hayatta yeni insanlarla iletişime geçerek ilişki kurmada ve duygularını kontrol etmede güçlük yaşamazlar. Bahsedilen özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesinde Türkçe eğitimi ve öğretiminin önemi büyüktür zira Türkçe eğitimi öğrencilerin dil becerilerini kazanmalarını, kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmelerini, etkili iletişim kurmalarını amaçlayan bir süreçtir (Gültekin, 2019).

Yaşam becerileri, çocuklar ve ergen bireyler için oluşturulmuş etkili bir programdır. Bu program, bireylerin günlük yaşamda karşılaşacakları sorunların üstesinden gelmelerine ve sağlıklı birey olarak yaşamlarını sürdürmelerine katkı sağlamak amacıyla geliştirilmiştir (Jordaan vd., 2017). Programın içeriği, başta Dünya Sağlık Örgütü (WHO) olmak üzere, UNICEF ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yapılandırılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1997), yaşam becerilerini 10 temel beceri başlığında tanımlamış ve bu becerileri temel alan eğitim programları geliştirilmesini önermiştir. Bu doğrultuda, söz konusu uluslararası kuruluşlar; yaşam becerilerinin tanımını yaparak bu alandaki eğitim programları için temel çerçeveler oluşturmuş ve özellikle çocuklar ile gençlere yönelik eğitim politikalarına entegre edilmesini teşvik etmiştir (Yıldırım ve Altok Çetin, 2022). Yaşam becerileri eğitim programları ile çocuk ve ergen bireyler kendilerini gerçekleştirebilir, olumsuz durumlara karşı kendilerini koruyabilir, doğru kararlar verebilir ve etkili ilişkiler kurabilir (Bailey, 2014; Laureta, 2018; UNESCO, 2004). Bahsi geçen beceriler yalnızca bireyleri değil, toplumları da geliştirebilecek yetkinliktedir. Yaşam becerilerinin geliştiği ülkelerde yaşam kalitesi artar, demokrasi ve hukuk gibi olgular gelişme gösterir, değişen dünyaya uyum sağlanır.

Yapılan araştırmalar erken yaşlarda kazanılan yaşam becerilerinin, bireylerin ilerleyen yaşlardaki hayatları üzerinde fiziksel ve zihinsel açıdan sağlıklı olma gibi pozitif etkilerinin olduğunu göstermiştir (Goodman vd., 2015; Gutman ve Schoon, 2013; Moffitt vd., 2011). Bu nedenle yaşam becerileri eğitim programlarına okul öncesi düzeyden başlayarak ilköğretim, ortaokul ve lise eğitimlerinde yer verilmelidir. Becerilerin planlı ve metodik bir şekilde verilmesi açısından yaşam becerileri eğitim programlarının okul gibi örgün eğitim kurumlarında yürütülmesi daha başarılı sonuçlar doğuracaktır.

Söz konusu becerilerin faydaları göz önünde bulundurulduğunda günümüz eğitiminde önemli bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Almanya, Meksika, Yunanistan gibi birçok ülkede yaşam becerileri programları kullanılmaktadır. Yaşam becerileri eğitiminin okul müfredatına entegre edilmesi ve etkinlikler yardımıyla sınıflarda uygulanması becerileri geliştirmek için elzemdir (Prajapati vd., 2016).

Ülkemizdeki öğretim programları incelendiğinde, önceki programlardan farklı olarak 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "Beceriler Çerçevesi" başlığı altında kavramsal becerilere ve sosyal-duygusal öğrenme becerilerine yer verildiği görülmüştür (MEB, 2024). Kavramsal beceriler; yaratıcı, analitik ve eleştirel düşünme gibi üst düzey bilişsel süreçleri içerirken, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ise duygu düzenleme, empati kurma, sağlıklı iletişim ve destekleyici ilişkiler geliştirme gibi bireyin sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen becerilerden oluşmaktadır. Programda yer verilen bu beceriler, bireyin hem bilişsel hem de sosyal yönünü güçlendirmeyi hedeflemesi açısından yaşam becerileriyle örtüşmektedir. Dolayısıyla yeni program, yaşam becerilerine dayalı bir yaklaşımı benimseyerek söz konusu becerileri dil eğitimi bağlamında yapılandırılmış şekilde kazandırmayı amaçlamakta ve bu yönüyle farklı sınıf düzeylerinde uygulanabilir nitelik taşımaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı esas alınarak düzenlenen ve eğitim-öğretim dönemlerinde faydalanan ana materyal ise Türkçe ders kitaplarıdır. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalardan hareketle ders kitaplarının, eğitimin hedefleri doğrultusunda öğrencilerin öğrenme yaşantılarına yön veren ve en çok kullanılan öğretim materyali olduğu söylenebilir (Revşen, 2022). Belirli kazanımlar doğrultusunda hazırlanan metin temelli etkinlikler Türkçe ders kitaplarını beceri gelişimini sağlayan kaynak konumuna getirmiştir. İşte bu nedenle Türkçe ders kitapları, yaşam becerilerinin öğrencilere kazandırılması amacıyla kullanılabilecek en etkili öğretim materyalidir.

Türkçe derslerinde, ders kitabındaki metin ile ilgili dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmek için oluşturulmuş etkinlikler yapılmaktadır. Bu beceriler ile yaşam becerileri doğrudan ilişkilidir. Çünkü bireylerin yaşamı algılayabilmeleri, dil-düşünce ilişkisini iyi kurabilmelerine bağlıdır. Ana dili yani Türkçeyi iyi bilen bir öğrenci kendi duygularını, düşüncelerini iyi tanıyabilir ve bunları etkili bir şekilde ifade eder, sosyal ortamlara kolaylıkla uyum sağlar. Nitelikli ana dili eğitimi almış bireyler, bilgi ve beceri kazanmada daha şanslı olmaktadır (Gültekin, 2019). Bu bakımdan Türkçe derslerinde yaşam becerilerine yer vermek, bu becerileri kazandırmayı sağlamak oldukça önemlidir. Bu kapsamda çalışmada, derslerde yapılan etkinliklerin yaşam becerileri açısından incelenmesi hedeflenmektedir. Buna bağlı olarak çalışma, ders kitaplarının incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kuruluna kaynaklık teşkil edebilir. Bu sayede ders kitapları etkinlikleri geliştirilebilir ve öğrencilerin yaşam becerilerini aktif olarak kullanabilmelerine yardımcı olunabilir.

Alan yazını incelendiğinde yaşam becerileri ile ilgili psikoloji, spor ve eğitim alanlarında birçok araştırmaya ulaşılmıştır (Tanious vd., 2023; Commodari vd., 2022; Pierce vd., 2016; Agnew vd., 2019). Eğitim alanında yapılan araştırmalara bakıldığında, çalışmaların daha çok yaşam becerileri programlarının çocuk ve gençler üzerindeki etkilerini incelediği

(Hálfdanardóttir vd., 2022; Liu vd., 2012; Luczynski ve Hanley, 2013; Menrath vd., 2012; Robison vd., 2020; Wenzel vd., 2009) görülmüştür.

Yaşam becerileri üzerine ülkemizde yapılmış araştırmalar ise genellikle spor ve sayısal alanlarındadır. Spor alanında yapılan çalışmalarda (Sarı, 2021; Türk, 2015; Taşçı, 2020; Uzundağ, 2022) yaşam becerileri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Sayısal alanda yapılan araştırmalarda ise (Abaoğlu, 2018; Ayber, 2022; Demirel, 2021; Kılıç, 2022) bireylerde yaşam becerileri eğitiminin etkileri değerlendirilmiştir. Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmaların (Edis ve Calp, 2023; Erduran Avcı ve Selçuk, 2021; Özkan Elgün ve Uysal, 2022) sınırlı olması bakımından çalışmanın alan yazınına önemli katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Özellikle Türkçe eğitimi alanında gerçekleştirilen mevcut araştırmalar incelendiğinde, ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında ele alındığı çeşitli çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Ahat ve Kıymaz, 2024; Bahşi ve Gençler, 2024; Bal, 2018; Balcı vd., 2024; Cingöz, 2023; Dilekçi ve Karatay, 2021; Epçaçan, 2013). Bu çalışmalar, ağırlıklı olarak Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin ya da öğretim programlarının; öğrenme ve yenilikçilik, bilgi, medya ve teknoloji okuryazarlığı ile yaşam ve kariyer becerileri gibi 21. yüzyıl becerileri kapsamında ne ölçüde temsil edildiğini belirlemeye odaklanmıştır. Bulgular genellikle bu becerilerin içeriklere sınırlı ve dengesiz biçimde yansıtıldığını, bazı alt becerilere ise hiç yer verilmediğini ortaya koymaktadır. Ancak dikkat çeken önemli bir husus, bu çalışmaların yaşam becerilerini açık bir kavramsal çerçeveye ele almaktan ziyade, bu becerilere dolaylı olarak değinmekle sınırlı kalmasıdır. Yaşam becerileri, bireyin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini bütüncül biçimde destekleyen, psikososyal işlevselliği artırmayı amaçlayan beceriler bütünü olarak tanımlanmasına rağmen; mevcut literatürde bu becerilerin Türkçe ders kitaplarında nasıl temsil edildiğine ilişkin sistematik, doğrudan ve kapsamlı bir analiz bulunmamaktadır. Bu durum, Türkçe ders kitaplarının yalnızca 21. yüzyıl becerileri perspektifinden değil, aynı zamanda yaşam becerileri ekseninde de değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Alan yazınındaki bu sınırlılığı gidermeye yönelik bu araştırmada 2023–2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerde yaşam becerilerinin yer alma durumu incelenmektedir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Beşinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerde yaşam becerilerinin dağılımı nasıldır?
2. Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerde yaşam becerilerinin dağılımı nasıldır?
3. Yedinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerde yaşam becerilerinin dağılımı nasıldır?
4. Sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerde yaşam becerilerinin dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırma Deseni

2023–2024 eğitim öğretim yılında kullanılan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerileri açısından incelendiği bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak yürütülmüştür. Fraenkel ve Wallen (2006) nitel araştırmanın herhangi bir materyalin incelendiği çalışmaları kapsadığını ifade etmişlerdir (Akt., Büyüköztürk vd., 2024). Nitel araştırma yöntemi; olay ve durumların bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya konmasına yönelik olarak görüşme, gözlem ve doküman incelemesi gibi tekniklerin kullanıldığı bir araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmalarda toplanan bulgular ya da veriler; gözlemlenerek, görüşme yapılarak ya da dokümanların incelenerek analiz edilme sürecini kapsamaktadır (Özdemir, 2010). Nitel araştırmalar, konu alanıyla ilgili sınır çizilemeyip sahip olduğu özelliklerden ötürü, bir bütün olarak incelenmeyi gerektirmektedir (Yüce vd., 2014).

Araştırmanın verileri doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ve olaylar ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin değerlendirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu analizde esas; araştırmacı tarafından ortaya konan veya araştırılan olay ya da olguyu taşıyan araçların belli ölçütler düzeyinde incelenmesini ve elde edilen verilerden genelleme/yorumlama yapmaya imkân tanınacak biçimde sunulmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Cansız-Aktaş'a (2015) göre ise doküman analizi, bir çalışmanın konusuyla alakalı olarak hazırlanan dokümanların çözümlenmesidir.

Veri Kaynağı

Araştırmada çeşitli dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu dokümanlara, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından resmî ders materyallerinin dijital ortamda paylaşıldığı bir platform olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden ulaşılmıştır. EBA'nın seçilmesindeki temel neden, güncel öğretim programlarına ve ders kitaplarına doğrudan, güvenilir ve ücretsiz erişim sağlamasıdır. Bu kapsamda, EBA'da yer alan 2023–2024 eğitim öğretim yılı Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe ders kitaplarının taşınabilir belge biçimleri (PDF) edinilerek çalışma yürütülmüştür. Dokümanlara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1.*Değerlendirilen Kitapların İsimleri, Yazarları, Basım Yılları ve Yayınevleri*

Kitabın İsmi	Yazarlar	Basım Yılı	Yayınevi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı	Beşir Sevim	2022	Koza
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Deniz Yavuz, Gökmen Kahraman	2019	Anka
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı	Nihat Erdal	2019	Dörtel
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	Hilal Eselioğlu, Sıdika Set, Ayşe Yücel	2021	MEB
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı	Selahattin Saygı	2022	Ferman

Veri Toplama Aracı

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin, yaşam becerileri açısından incelenmesi amacıyla alan yazınından (Brooks, 1984; Fox vd., 2003; UNICEF, 2012; WHO, 1997) yararlanılarak Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu oluşturulmuştur (Ek 1.). Türkçe dersi öğretim üyeleri ve eğitim bilimleri alanında uzman 11 akademisyenin de görüşleri alınarak forma son hâli verilmiştir.

Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu, alan yazınındaki en yaygın yaşam becerileri sınıflandırmaları (Nasheeda, 2019; Pan American Health Organization, 2000; UNICEF, 2012; WHO, 1997) incelenip bunlardan Pan American Health Organization (2000)'nin sınıflandırması dikkate alınarak sosyal beceriler, düşünme becerileri ve duygu yönetimi becerileri olmak üzere üç farklı alana ayrılmış ve becerilere bu alanların alt başlıklarında yer verilmiştir. Her bir beceri için kazanımlar oluşturulmuş (örneğin girşimcilik becerisi için "inisiyatif alır, ürünlerini paylaşır, kendini tanıtır" gibi) ve etkinliklerde bu kazanımların yer alma sıklığına göre değerlendirme yapılmıştır. Söz konusu form; etkinliklerin yaşam becerilerini kazandırma düzeyleri, etkinliklere ilişkin becerilerin belirlenmesi, her bir beceri için kazanımların oluşturulması ve gerekli ise formun düzenlenmesi adımları ile oluşturulmuştur. Oluşturulan formda yer alan beceri düzeyleri göz önünde bulundurularak etkinlikler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında ele alınan 5 adet ders kitabı, Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu kullanılarak 05.01.2024-24.04.2024 tarihleri arasında incelenmiştir. Yaklaşık dört ay süren incelemede toplam 1297 etkinlik 110 kazanım açısından değerlendirilmiştir. Söz konusu ders kitapları önce sosyal beceriler, sonra düşünme becerileri ve en son olarak duygu yönetimi becerileri bakımından incelenmiş ve böylece araştırmacıdan kaynaklı sistematik hataların önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Ders kitaplarında bulunan etkinlik sayıları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.*Ders Kitaplarında Bulunan Etkinlik Sayıları*

Kitap İsimleri	Etkinlik Sayıları
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı (Koza Yayınları)	287
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Anka Yayıncılık)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7. Sınıf Ders Kitabı (Dörtel Yayıncılık)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (MEB Yayınları)	253
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8. Sınıf Ders Kitabı (Ferman Yayıncılık)	251

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Bu analiz yönteminde elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanır. Betimsel analizde amaç; verileri sistematik bir biçimde betimlemek, betimlemeleri açıklayıp yorumlamak, neden-sonuç ilişkilerini açıklayarak birtakım sonuçlara ulaşmak ve bu sonuçları okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırma verileri dört basamakta analiz edilmiştir: analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin tespit edilmesi ve sayısallaştırma (Akt., Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu bağlamda analiz için toplanan veriler öncelikle Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu'ndaki alt beceriler kullanılarak sınıflandırılmıştır. Betimsel analizde kodların kullanılması ihtiyacı yaşam becerilerinin alt becerileri ile sağlanmıştır.

"Kategorilerin önceden hazır olması da verilerin analiz sürecinde önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Araştırmacı, araştırmasına başlamadan önce, alandaki kuramlardan yola çıkarak veya kendi geliştirdiği

kategoriler yoluyla işe başlayabilir. Bu durumda, kategoriler önceden oluşturulmuştur ve araştırmanın amacını yansıtmaktadır. Bu kategoriler veya temalar, yapılacak doküman incelemesinin de temel kategorileri olacaktır. İyi tanımlanmış amaçlar veya alt problemlere dayalı olarak geliştirilen kategorilerin, bir diğerini kapsayacak şekilde ve birbirinden bağımsız olmalarına dikkat edilmelidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 198).

Verilerin analizinde, analiz biriminin tespit edilmesi basamağında sözcüklerin farklı anlamlarda kullanılabilmesinden kaynaklı hataları gidermek için analiz birimi olarak cümleler seçilmiştir. Tespit edilen analiz biriminden hareketle ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metin temelli etkinliklerin, yaşam becerilerinin alt becerilerine ne sıklıkta yer verdiği frekans (sıklık) olarak belirtilmiştir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında 8 adet tema bulunmaktadır. Değerlendirmeler kapsamında ders kitabında bulunan her tema için sosyal beceriler ve alt becerileri, düşünme becerileri ve alt becerileri, duygu yönetimi ve alt becerileri olmak üzere ne sıklıkta yer verildiği frekans olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın Tutarlılığına, Teyit Edilebilirliğine, İnanırcılığına ve Aktarılabilirliğine İlişkin Bilgiler

Nitel araştırmalar; bilimsel süreci sistematik bir yaklaşımla ve analitik süreçlerle yapılandırılan, topladığı doğru ve geçerli olan sonuçlara, değerlendirmelere yönelten yansız çalışmalardır (Yaşar, 2018). Bu kapsamda araştırmadaki tutarlılığı sağlamak için ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin yaşam becerileri bileşenleriyle ilişkilerine bakılmış, bu ilişkilerin anlamlı ve tutarlı bir bütün ortaya koyduklarına ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu Türkçe dersi öğretim üyeleri ve eğitim bilimleri alanında uzman 11 akademisyen (H.***Ö.***, M.***T.***, E.***E.***, N.H.***Ö.E.***, N.***A.***, S.***D.***, M.***M.***, V.***E.***, E.***U.***, A.***U.*** ve D.***Y.***) ile görüşme yapılarak onların düşünceleri çerçevesinde teyit edilmeye, açık ve anlaşılır olmayan kazanımlar netleştirilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler sonrasında tamlama biçimindeki ifadeler kazanım hâline getirilmiş, kendini tekrar eden kazanımlar formdan çıkarılmış, eksik olduğu düşünülen kazanımlar forma dâhil edilmiştir. Çalışmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için ise araştırma sürecinde takip edilen bilimsel yöntem, veri toplama aracı ve veri analizi süreçleri kapsamlı bir biçimde belirtilmiştir. Yapılan araştırma için oluşturulan kuramsal altyapı, araştırma yöntemi, alan bütünlüğü elde edilen verilerin rahatlıkla açıklanabilmesi için ayrıntılı bir biçimde belirlenip ayırt edilmiştir (LeCompte ve Goetz, 1982). Araştırmanın inanırcılığını sağlamak için etkinliklerdeki yaşam beceri düzeyleri belirlenirken herhangi bir yorum, değişiklik yapılmadan, ifade edildikleri şekilde incelenmiştir. Verilerin analizi gerçekleştirilirken etkinliklerdeki beceri düzeylerini belirlemek adına her sınıf düzeyi ve her beceri için detaylı tablo ve grafiklerden faydalanılmıştır. Yaşam becerilerinin incelenmesiyle elde edilen veriler sınıflandırılmış, bu sınıflama sonrasında eğitim bilimleri alanı ile Türkçe eğitimi alanında uzman öğretim üyelerinin de çalışma kapsamında görüşleri alınarak yapılan incelemeler desteklenmiştir. Böylece çalışmanın yansız ve katışıksız olmasına olanak tanınmıştır (Miles ve Jozefowicz-Simbeni, 2010). Çalışmanın aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla veri toplama sürecindeki değerlendirmelerin nasıl yapıldığı, inceleme sonrasında elde edilen bilgiler için veri toplama aracının kullanım şekli, ilişkilendirmenin nasıl yapıldığı detaylı bir biçimde ifade edilmiştir (LeCompte ve Goetz, 1982).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için ise elde edilen sonuçlar Türkçe eğitimi lisansı almış olan başka bir araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve görüş birliğine varılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği “Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacı ve diğer kişi arasındaki güvenilirlik oranı %85 olarak tespit edilmiştir. Bu orandan hareketle sonuçların güvenilir olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra güvenilirliği arttırmak için kavramsal çerçeveye bağlı kalınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerin, Yaşam Becerileri-Etkinlik Değerlendirme Formu’ndaki ölçütler dikkate alınarak incelenmesi ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular çalışmadaki alt problemlere göre tablo, grafik ve şekiller ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Koza Yayınları) metin temelli 287 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır (Tablo 3).

Tablo 3.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerde Yaşam Becerilerinin Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Sosyal Beceriler							
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati Kurabilme (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Birey ve Toplum	1	11	1	17	-	-	30
Millî Mücadele ve Atatürk	6	15	2	21	1	3	48
Erdemler	1	11	1	20	-	-	33
Millî Kültürümüz	1	9	-	12	-	-	22
Doğa ve Evren	2	12	-	16	-	3	33
Sağlık ve Spor	2	14	-	17	1	2	36
Bilim ve Teknoloji	1	13	1	19	-	-	34
Sanat	2	11	1	14	-	2	30
Toplam	16	96	6	136	2	10	266
Düşünme Becerileri							
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)		Toplam
Birey ve Toplum	16	17	3	2	7		45
Millî Mücadele ve Atatürk	19	22	-	-	7		48
Erdemler	18	14	3	-	10		45
Millî Kültürümüz	19	16	2	-	11		48
Doğa ve Evren	15	15	11	2	9		52
Sağlık ve Spor	19	16	3	2	11		51
Bilim ve Teknoloji	12	11	-	-	12		35
Sanat	9	17	-	-	10		36
Toplam	127	128	22	6	77		360
Duygu Yönetimi Becerileri							
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)		Toplam
Birey ve Toplum	2	4	-	-	-		6
Millî Mücadele ve Atatürk	6	2	-	-	-		8
Erdemler	2	2	-	-	-		4
Millî Kültürümüz	3	2	-	-	-		5
Doğa ve Evren	-	2	-	-	-		2
Sağlık ve Spor	3	4	-	-	-		7
Bilim ve Teknoloji	1	3	-	-	-		4
Sanat	2	4	-	-	-		6
Toplam	19	23	-	-	-		42

Tablo 3'e bakıldığında, "Millî Mücadele ve Atatürk" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (f: 48) yer verildiği; "Millî Kültürümüz" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 22) yer verildiği görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre iletişim becerileri (f: 136) ile dijital yaşam becerilerinin (f: 96) kitapta daha fazla ele alındığı; iş birlikli çalışma (f: 10) ve girişimcilik (f: 16) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (f: 6) ve tartışma (f: 2) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde "Doğa ve Evren" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (f: 52) yer verildiği; "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 35) yer verildiği görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre yaratıcı düşünme (f: 128) ile eleştirel düşünmenin (f: 127) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (f: 77) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (f: 22) ve karar verme (f: 6) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3'e bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre duygularla başa çıkma (f: 23) ve öz farkındalığın (f: 19) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Anka Yayıncılık) metin temelli 253 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır (Tablo 4).

Tablo 4.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerde Yaşam Becerilerinin Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Sosyal Beceriler							
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	-	1	1	8	1	1	12
Millî Mücadele ve Atatürk	2	12	1	11	2	2	30
Hak ve Özgürlükler	1	4	3	9	-	-	17
Millî Kültürümüz	7	8	5	14	1	1	36
Sanat	3	5	1	5	-	-	14
Doğa ve Evren	7	7	2	8	-	2	26
Bilim ve Teknoloji	-	6	3	6	1	-	16
Sağlık ve Spor	2	9	2	11	1	-	25
Toplam	22	52	18	72	6	6	176
Düşünme Becerileri							
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)		Toplam
Erdemler	8	12	-	2	4		26
Millî Mücadele ve Atatürk	15	8	-	-	5		28
Hak ve Özgürlükler	16	11	2	-	-		29
Millî Kültürümüz	23	12	-	1	7		43
Sanat	13	10	-	-	7		30
Doğa ve Evren	18	18	3	-	3		42
Bilim ve Teknoloji	9	11	4	-	4		28
Sağlık ve Spor	16	10	4	1	7		38
Toplam	118	92	13	4	37		264
Duygu Yönetimi Becerileri							
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)		Toplam
Erdemler	1	1	-	-	-		2
Millî Mücadele ve Atatürk	1	3	-	-	-		4
Hak ve Özgürlükler	-	1	-	-	-		1
Millî Kültürümüz	2	1	-	-	-		3
Sanat	4	2	-	-	-		6
Doğa ve Evren	3	1	-	-	-		4
Bilim ve Teknoloji	-	2	-	-	-		2
Sağlık ve Spor	-	2	-	-	-		2
Toplam	11	13	-	-	-		24

Tablo 4'e bakıldığında, "Millî Kültürümüz" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (f: 36) yer verildiği; "Erdemler" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 12) yer verildiği görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre iletişim becerileri (f: 72) ile dijital yaşam becerilerinin (f: 52) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (f: 22) ve empati (f:18) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise iş birlikli çalışma (f: 6) ve tartışma (f: 6) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde “Millî Kültürümüz” temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (f: 43) yer verildiği; “Erdemler” temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 26) yer verildiği görülmektedir. Tablo 4 değerlendirildiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre eleştirel düşünme (f: 118) ile yaratıcı düşünmenin (f: 92) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (f: 37) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (f: 13) ve karar verme (f: 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4’e bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine göre duygularla başa çıkma (f: 13) ve öz farkındalığın (f: 11) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, öfke yönetimi ve stres yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (Dörtel Yayıncılık) metin temelli 253 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır (Tablo 5).

Tablo 5.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerde Yaşam Becerilerinin Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Sosyal Beceriler							
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	-	2	1	6	-	-	9
Millî Kültürümüz	1	3	-	9	1	-	14
Millî Mücadele ve Atatürk	-	6	-	5	-	-	11
Doğa ve Evren	2	7	-	10	-	-	19
Vatandaşlık	2	8	2	16	1	-	29
Sağlık ve Spor	1	6	-	7	-	-	14
Sanat	3	5	-	15	1	1	25
Bilim ve Teknoloji	-	5	-	14	-	-	19
Toplam	9	42	3	82	3	1	140
Düşünme Becerileri							
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)		Toplam
Erdemler	8	16	-	-	5		29
Millî Kültürümüz	9	8	-	-	4		21
Millî Mücadele ve Atatürk	8	9	-	-	5		22
Doğa ve Evren	10	10	-	-	3		23
Vatandaşlık	11	10	-	-	4		25
Sağlık ve Spor	13	10	-	-	4		27
Sanat	12	10	-	-	4		26
Bilim ve Teknoloji	10	9	-	-	2		21
Toplam	81	82	-	-	31		194
Duygu Yönetimi Becerileri							
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)		Toplam
Erdemler	1	4	-	-	-		5
Millî Kültürümüz	-	3	-	-	-		3
Millî Mücadele ve Atatürk	-	3	-	-	-		3
Doğa ve Evren	1	1	-	-	-		2
Vatandaşlık	-	-	-	-	-		-
Sağlık ve Spor	-	3	-	-	-		3
Sanat	1	3	-	-	-		4
Bilim ve Teknoloji	-	4	-	-	-		4
Toplam	3	21	-	-	-		24

Tablo 5'e bakıldığında, "Vatandaşlık" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (f: 29) yer verildiği; "Erdemler" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 9) yer verildiği görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerlerine göre iletişim becerileri (f: 82) ile dijital yaşam becerilerinin (f: 42) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (f: 9) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (f: 3), tartışma (f: 3) ve iş birlikli çalışma (f: 1) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5'e bakıldığında, "Erdemler" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (f: 29) yer verildiği; "Bilim ve Teknoloji" ile "Millî Kültürümüz" temalarındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 21) yer verildiği görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre yaratıcı düşünme (f: 82) ile eleştirel düşünmenin (f: 81) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (f: 31) daha az yer bulduğu; problem çözme ve karar verme alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 5'e bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği, değerlerin düşük olduğu ve "Vatandaşlık" temasında duygu yönetimi becerilerine yer verilmediği görülmektedir. Tablo 5 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre duygularla başa çıkmanın (f: 21) kitapta daha fazla ele alındığı; öz farkındalığın (f: 3) daha az yer bulduğu; zaman yönetimi, öfke yönetimi ve stres yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt probleminde 8. sınıf düzeyinde iki farklı yayıncılıktan (Ferman Yayıncılık ve MEB Yayınları) elde edilen bulgular ele alınmıştır. Bu bölümde 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki (Ferman Yayıncılık) metin temelli 251 etkinlikte, yaşam becerilerinin temel bileşenlerine (sosyal beceriler, düşünme becerileri, duygu yönetimi becerileri) hangi sıklıkta yer verildiğine ilişkin elde edilen veriler ele alınmıştır (Tablo 6).

Tablo 6.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerde Yaşam Becerilerinin Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Sosyal Beceriler							
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	3	-	2	21	1	2	29
Doğa ve Evren	2	3	1	16	3	-	25
Millî Kültürümüz	2	7	1	18	-	-	28
Millî Mücadele ve Atatürk	2	10	-	22	3	-	37
Vatandaşlık	3	3	2	20	1	2	31
Sağlık ve Spor	-	12	1	16	-	-	29
Sanat	1	1	1	16	-	-	19
Bilim ve Teknoloji	3	5	1	16	3	-	28
Toplam	16	41	9	145	11	4	226
Düşünme Becerileri							
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)		Toplam
Erdemler	14	17	-	-	-		31
Doğa ve Evren	16	17	2	-	6		41
Millî Kültürümüz	15	15	1	-	4		35
Millî Mücadele ve Atatürk	14	16	-	-	1		31
Vatandaşlık	15	14	-	-	2		31
Sağlık ve Spor	15	12	1	-	1		29
Sanat	13	14	-	-	-		27
Bilim ve Teknoloji	17	17	2	-	1		37
Toplam	119	122	6	-	15		262
Duygu Yönetimi Becerileri							
Tema	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)		Toplam

Erdemler	2	2	-	-	-	4
Doğa ve Evren	5	2	-	1	-	8
Millî Kültürümüz	4	1	-	-	-	5
Millî Mücadele ve Atatürk	5	2	-	1	-	8
Vatandaşlık	5	3	-	-	-	8
Sağlık ve Spor	4	2	-	-	-	6
Sanat	3	5	-	-	-	8
Bilim ve Teknoloji	4	2	-	1	-	7
Toplam	32	19	-	3	-	54

Tablo 6'ya bakıldığında, "Millî Mücadele ve Atatürk" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (f: 37) yer verildiği; "Sanat" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 19) yer verildiği görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre iletişim becerileri (f: 145) ile dijital yaşam becerilerinin (f: 41) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (f: 16) ve tartışma (f: 11) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise empati (f: 9) ve iş birlikli çalışma (f: 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6'ya bakıldığında, "Doğa ve Evren" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (f: 41) yer verildiği; "Sanat" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 27) yer verildiği görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre yaratıcı düşünme (f: 122) ile eleştirel düşünmenin (f: 119) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme (f: 15) ve problem çözme (f: 6) becerilerinin daha az yer bulduğu; karar verme alt bileşenine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 6'ya bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre duygularla başa çıkma (f: 19) ile öz farkındalığın (f: 32) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi (f: 3) becerisinin daha az yer bulduğu; stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 7'de ise 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB Yayınları) metin temelli etkinliklerde sosyal becerilerin hangi sıklıkta yer aldığına ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 7.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Temelli Etkinliklerde Yaşam Becerilerinin Dağılımına İlişkin Frekans Değerleri

Sosyal Beceriler							
Tema	Girişimcilik (f)	Dijital Yaşam (f)	Empati (f)	İletişim (f)	Tartışma (f)	İş Birlikli Çalışma (f)	Toplam
Erdemler	1	4	1	12	-	-	18
Millî Mücadele ve Atatürk	1	9	2	12	-	-	24
Bilim ve Teknoloji	1	13	2	18	2	-	36
Birey ve Toplum	1	2	-	14	-	-	17
Zaman ve Mekân	1	1	-	16	-	-	18
Millî Kültürümüz	2	14	1	16	1	-	34
Doğa ve Evren	1	8	1	12	2	-	24
Vatandaşlık	2	7	1	13	2	4	29
Toplam	10	58	8	113	7	4	200
Düşünme Becerileri							
Tema	Eleştirel D. (f)	Yaratıcı D. (f)	Problem Çözme (f)	Karar Verme B. (f)	Analitik D. (f)	Toplam	
Erdemler	14	14	2	2	4	36	
Millî Mücadele ve Atatürk	9	11	-	2	4	26	
Bilim ve Teknoloji	18	10	-	1	8	37	
Birey ve Toplum	11	9	-	-	8	28	
Zaman ve Mekân	11	9	-	-	5	25	
Millî Kültürümüz	12	4	-	1	8	25	
Doğa ve Evren	13	12	7	1	3	36	
Vatandaşlık	14	8	-	-	4	26	
Toplam	102	77	9	7	44	239	

Tema	Duygu Yönetimi Becerileri					Toplam
	Öz Farkındalık (f)	Duygularla Başa Çıkma (f)	Stres Yönetimi (f)	Zaman Yönetimi (f)	Öfke Yönetimi (f)	
Erdemler	2	2	-	-	-	4
Millî Mücadele ve Atatürk	-	2	-	-	-	2
Bilim ve Teknoloji	1	-	-	-	-	1
Birey ve Toplum	3	6	-	-	-	9
Zaman ve Mekân	1	2	-	-	-	3
Millî Kültürümüz	-	2	-	-	-	2
Doğa ve Evren	-	2	-	-	-	2
Vatandaşlık	-	2	-	-	-	2
Toplam	7	18	-	-	-	25

Tablo 7'ye bakıldığında, "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde sosyal becerilere daha fazla (f: 36) yer verildiği; "Birey ve Toplum" temasındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 17) yer verildiği görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre iletişim becerileri (f: 113) ile dijital yaşam becerilerinin (f: 58) kitapta daha fazla ele alındığı; girişimcilik (f: 10) ve empati (f: 8) becerilerinin daha az yer bulduğu; en az yer verilen sosyal becerilerin ise tartışma (f: 7) ve iş birlikli çalışma (f: 4) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

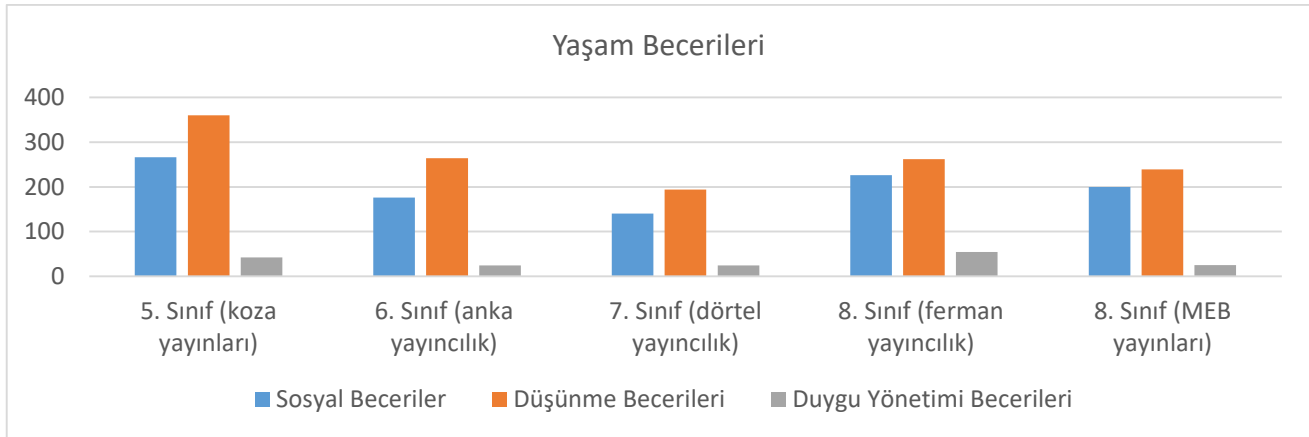
Tablo 7'ye bakıldığında, "Bilim ve Teknoloji" temasındaki etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla (f: 37); "Zaman ve Mekân" ile "Millî Kültürümüz" temalarındaki etkinliklerde ise söz konusu becerilere daha az (f: 25) yer verildiği görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde diğer alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre eleştirel düşünme (f: 102) ile yaratıcı düşünmenin (f: 77) kitapta daha fazla ele alındığı; analitik düşünme becerisinin (f: 44) daha az yer bulduğu; en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme (f: 9) ve karar verme (f: 7) becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7'ye bakıldığında duygu yönetimi becerileri toplam frekans değerlerinin temalarda yakın bir dağılım gösterdiği ve bu değerlerin düşük olduğu görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde alt bileşenlerin toplam frekans değerine göre duygularla başa çıkma (f: 18) ve öz farkındalığın (f: 7) kitapta daha fazla ele alındığı; zaman yönetimi, stres yönetimi ve öfke yönetimi alt bileşenlerine ise yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinlikler yaşam becerileri açısından incelendiğinde elde edilen sonuçlar Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Temelli Etkinliklerin Yaşam Becerilerine Göre Dağılımı

Şekil 2'ye bakıldığında yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu görülmektedir. Şekil 2 incelendiğinde temel bileşenlerin tüm sınıf düzeylerinde benzer dağılım gösterdiği; düşünme becerilerinin kitaplarda en fazla yer verilen yaşam becerisi olduğu; en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Elde edilen bulgulara göre yaşam becerilerinin temel bileşenleri kıyaslandığında etkinliklerde en fazla düşünme becerilerine, daha sonra sosyal becerilere yer verildiği, en az yer verilen yaşam becerisinin ise duygu yönetimi becerileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temel becerilerin alt becerilerine bakıldığında ise düşünme becerileri kapsamında yaratıcı ve

eleştirel düşünme becerilerinin söz konusu etkinliklerde daha fazla ele alındığı, analitik düşünme becerisinin daha az yer bulduğu, en az yer verilen düşünme becerilerinin ise problem çözme ve karar verme becerileri olduğu tespit edilmiştir. Sosyal becerilerin alt becerilerine bakıldığında iletişim ve dijital yaşam becerilerinin metin temelli etkinliklerde daha fazla ele alındığı; girişimcilik, empati, iş birlikli çalışma ve tartışma becerilerinin ise daha az yer bulduğu sonucuna varılmıştır. Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise duygularla başa çıkma ve öz farkındalık becerilerine etkinliklerde yer verildiği ancak stres, zaman ve öfke yönetimi becerilerine yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarında yaşam becerilerinin yansımalarına ilişkin geçmişten günümüze yapılan araştırmalar, becerilerin programa dâhil edilme ve etkinliklere yansıtılma düzeyinde belirgin bir değişim yaşandığını, ancak bu değişimin dengeli bir dağılım sağlamadığını göstermektedir. Örneğin Belet-Boyacı ve Güner-Özer'in (2019) tarihsel karşılaştırmalı analizinde, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının önceki programlara kıyasla 21. yüzyıl becerilerine daha fazla vurgu yaptığı, ancak 2005 programının kazanım düzeyinde bu becerileri daha yoğun barındırdığı tespit edilmiştir. Erdamar ve Barası'nın (2021) incelemesinde, 2018 programında iletişim, eleştirel düşünme ve karar verme becerilerinin öne çıktığı, yenilikçilik ve iş birliği gibi bazı becerilerin ise sınırlı yer bulduğu görülmektedir. Kayhan, Altun ve Gürol (2019) ile Bayrak-Özmutlu ve Kanık-Uysal'ın (2021) bulguları da benzer şekilde, program ve kitaplarda beceri alanlarının dengeli temsil edilmediğine, özellikle problem çözme, tartışma ve bazı düşünme becerilerinin düşük düzeyde yer aldığına işaret etmektedir. Dilekçi ve Karatay (2022) ise eleştirel düşünmenin kitaplarda çoğunlukla yorumlama ve değerlendirme boyutunda ele alındığını, sorgulama, karşılaştırma ve ilişki kurma gibi alt becerilerin yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Bu çalışma ise güncel ders kitaplarında düşünme becerilerinin, özellikle yaratıcı ve eleştirel düşünmenin öne çıktığını; buna karşın problem çözme, empati, tartışma ve duygu yönetimi becerilerinin ihmal edildiğini ortaya koyarak önceki araştırmalarla paralel bir durum saptamaktadır. Dolayısıyla, tarihsel süreçte 21. yüzyıl becerilerinin öğretim programlarında daha görünür hâle gelmesine rağmen, etkinlik düzeyinde sistematik ve dengeli bir yansımanın hâlâ sağlanamadığı görülmektedir.

Ulaşılan sonuçlara göre etkinliklerde düşünme becerilerinin daha fazla yer alması beklendik bir sonuçtur çünkü 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile eğitim hayatımıza giren yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri mevcut programların temelini oluşturur. Ders kitapları da öğretim programları çerçevesinde hazırlanır. Nitekim Dilekçi ve Karatay (2021) yaptıkları araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı incelemiş ve programda yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerine gereğince yer verildiğini tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Gültekin (2019) tarafından ortaokul Türkçe çalışma kitaplarının incelendiği çalışmada, bilişsel beceri alanı ile ilgili etkinliklerin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin etkinliklerde yer alması Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur zira bahsi geçen bu beceriler öğrencilerin farklı bakış açıları kazanmalarına (Boden, 2001), yeni ürünler oluşturmalarına ve ileri seviyede muhakeme etmelerine (Grant, 1998) olanak tanıyan becerilerdir.

Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri dışındaki düşünme becerilerine bakıldığında, etkinliklerde analitik düşünme becerisine daha az yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü analitik düşünme becerileri de en az yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri kadar önemlidir. Bütünün çözümlenip parçalarına ayrılması ve tüm bu parçaların hem birbirleriyle hem de bütünle ilişkilerinin keşfedilmesi (Kala, 2019) anlamına gelen analitik düşünme becerileri eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerinin de gelişimlerine zemin hazırlaması bakımından hem programda hem de metin temelli etkinliklerde üzerinde önemle durulması gereken bir beceridir. Çünkü öğrencilerin bu etkinlikler aracılığıyla edindikleri beceriler ve kazandıkları öğrenme yaşantılarının zenginliği analitik düşünme becerilerinin gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Etkinliklerde problem çözme ve karar verme becerilerine ise çok az yer verildiği görülmektedir. Sternberg vd.ne (2008) göre öğrencilerin bir problemi çözebilmeleri için analiz etme, eleştirme, yargılama, kıyaslama, karşılaştırma, ölçme ve değerlendirme yapma, karar verme gibi analitik düşünme süreçlerini kullanmaları gerekmektedir. Öğrencilerin analitik düşünme becerilerini kullanabilecekleri öğrenme ortamının sağlanması, onların hem problem çözme becerilerini geliştirecek hem akademik başarılarını artıracak hem de kavram öğrenmelerini kolaylaştıracaktır (Irwanto vd., 2017). Bu tespitler düşünme becerileri arasında öncelik-sonralık gibi bir önem sıralamasının olmadığını, düşünme becerilerinin bütünsel bir yapıya sahip olduğunu, etkinliklerde bazılarını çokça yer verilirken bazılarını kısıtlı düzeyde yer verilmesinin düşünme becerilerinin bütünsel gelişimini sekteye uğratacağına işaret etmektedir.

Ulaşılan başka bir sonuç ise sosyal becerilere yer veren etkinliklerin düşünme becerilerine yer veren etkinliklere oranla daha az olduğudur. Sosyal becerilerin alt bileşenleri kıyaslandığında iletişim becerisinin etkinliklerde daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Bunun sebebi Türkçe eğitiminin dört temel dil becerisi üzerine kurulmasıdır. Metin temelli etkinlikler dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu beceriler iletişim becerisi ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) tarafından yapılan araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının incelendiği çalışmada yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinden sonra programda kazanım sayısına en

fazla iletişim becerisinin sahip olduğu tespit edilmiştir. Yine Bal (2018) tarafından yapılan araştırmada 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda iletişim ve iş birliği becerileriyle ilgili kazanımların az sayıda olmasına rağmen 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin en çok ilişkili olduğu becerinin iletişim ve iş birliği olduğu belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde iletişim becerisinden sonra etkinliklerde en fazla yer alan sosyal becerinin dijital yaşam becerisi olduğu anlaşılmaktadır. Bunun temel nedeni olarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki 8 anahtar yetkinlikten birinin dijital yetkinlik olması görülebilir çünkü kitaplar bu yetkinlikler çerçevesinde hazırlanmıştır. Dilekçi ve Karatay'ın (2021) 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı inceleyen çalışmalarında da yaratıcılık becerisinden sonra en çok kazanımı olan becerinin bilgi, medya ve teknoloji becerilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Etkinliklerde dijital yaşam ve iletişim becerilerine yer verilmesi Türkçe öğretimi açısından olumlu bir sonuçtur. Çünkü öğrencilerin etkili iletişim kurabilmeleri ve bilgi iletişim teknolojilerini güvenli bir biçimde kullanabilmeleri Türkçe öğretiminin hedefleri arasındadır.

Girişimcilik ve empati becerilerine bakıldığında ise söz konusu etkinliklerde bu becerilere daha az yer verildiği saptanmıştır. Bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur zira girişimcilik ve empati kavramlarına Türkçe öğretim programlarının birçok kazanımında yer verilmiştir ancak kazanımlar ders kitaplarına yeterince yansıtılmamış, etkinlikler bahsi geçen beceriler açısından zayıf kalmıştır. Girişimcilik becerisi, öğrencilerin sosyal ilişkilerinde ve kariyer hayatlarında başarılı bir şekilde yer almalarına olanak tanıyan bir beceridir (Kurudayıoğlu ve Çetin, 2015). Bu nedenle ortaokul etkinliklerinde gereğince yer almalıdır. İletişim problemlerinin ortadan kalkmasında ve yaşanması muhtemel sorunların engellenmesinde önemli bir işlevi olan empati de etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir (Ersoy ve Köşker, 2016).

Tartışma ve iş birlikli çalışma becerilerine ise çok az yer verilmiştir. Bu durum etkinlikler açısından mühim bir sınırlılıktır çünkü tartışma ve iş birlikli çalışma becerileri öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştirmede son derece önemlidir. Tartışma etkinlikleri ile öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine olanak tanınır (Haring, 2006; Rowe, 1991). Bu nedenle Türkçe etkinliklerinde yeterince yer almalıdır. Öğrencilerin sınıf ortamında özgür bir şekilde hareket edip arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmalarına ve aktif bir biçimde öğrenme ortamına dâhil olmalarına imkân tanıyan (Çelik, 2002) iş birlikli çalışma da etkinliklerde yer alması gereken diğer becerilerdendir.

İncelenen metin temelli etkinliklerde en az yer alan yaşam becerisi alanının duygu yönetimi becerileri olduğu belirlenmiştir. Nitekim Gültekin (2019) de ortaokul Türkçe çalışma kitaplarını incelediği çalışmasında etkinliklerde en az yer verilen beceri alanının duyuşsal alan olduğu sonucuna ulaşmıştır. Oysaki duygu yönetimi becerileri en az düşünme becerileri ve sosyal beceriler kadar önemli bir beceri alanıdır. Çünkü öğrenciler bu beceriler ile olumsuz duygularını uygun bir şekilde ifade edebilir, kendileri ve içinde bulundukları çevre ile ilgili daha olumlu hisler besleyebilir, stresle başa çıkabilir, sosyal kaygı ve yalnızlık gibi davranışlardan kaçınabilirler (Goleman, 2011). Aynı zamanda duygu yönetimi, eğitim ortamlarında önemli bir sorun olarak görülen saldırganlık davranışının önlenmesinde önemli bir rol oynar (Yurdakul & Cesur, 2024). Bu nedenle duygu yönetiminin kazanıldığı sınıflarda istenmeyen davranışlar daha az görülecektir.

Duygu yönetimi becerilerinin alt bileşenlerine bakıldığında ise öz farkındalık ve duygularla başa çıkma becerilerine az da olsa yer verildiği ancak zaman, stres ve öfke yönetimi becerilerine bir etkinlik dışında hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bunun nedeni Türkçe öğretim programlarında söz konusu becerilere ilişkin kazanımlara yer verilmemesidir. Program; ağırlıklı olarak düşünme becerileri ekseninde şekillenmiş, duyuşsal beceriler açısından eksik bırakılmıştır. Bu olumsuz durum da ders kitaplarına ve kitaplardaki etkinliklere yansımıştır. Öğrenciler kendi duygularını tanımayı ve bunlarla baş edebilmeyi; stresi, öfkeyi ve zamanı yönetebilmeyi erken yaşlarda öğrenirler. Bu dönemde şekillenen beceriler ilerleyen yaşlarda geliştirilir ve yenilenir. Bundan ötürü etkinliklerde sözü edilen becerilere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Araştırmaya konu olan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinlikler, sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında yaşam becerilerine en fazla yer veren kitabın 5. sınıf Türkçe ders kitabı (Koza Yayınları) olduğu, en az yer veren kitabın ise 7. sınıf Türkçe ders kitabı (Dörtel Yayıncılık) olduğu tespit edilmiştir. Bundan hareketle ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin sınıf düzeylerine göre belirli bir ölçüt temel alınarak tasarlanmadığı söylenebilir. Bu üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuçtur. Çünkü yaşam becerileri her sınıf düzeyinde yeterli ve dengeli bir biçimde yer almalıdır.

Genel olarak bakıldığında 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metin temelli etkinliklerde düşünme becerilerine daha fazla, sosyal becerilere daha az, duygu yönetimi becerilerine ise çok az yer verildiği saptanmıştır. Bundan hareketle etkinliklerin yeterli ve dengeli dağılmadığı, duygu yönetimi becerileri ile ilgili etkinliklere büyük ölçüde yer verilmediği söylenebilir. Hâlbuki bu üç alanın yaşam becerilerine hizmet etme bakımından birbirinden bağımsız değil, birbirinin tamamlayıcısı olması gerekir.

Araştırma bulguları, Türkçe öğretim programında önemli bir yer tutan problem çözme, tartışma ve empati kurma gibi yaşam becerilerinin ders kitabı etkinliklerinde yeterince temsil edilmediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, öğretim

programının teorik çerçevesi ile sınıf içi uygulama boyutu arasında bir uyumsuzluk olduğunu göstermektedir. Oysaki bir dersin teorik çerçevesini oluşturan öğretim programı ile uygulama boyutunu oluşturan öğretim sürecinin bir bütün hâlinde tasarlanması gerekmektedir (Bal, 2018). Alan yazınında da (Demirel, 2015; MEB, 2019), programda yer alan hedef ve becerilerin öğrenme-öğretme sürecine planlı ve bütüncül bir yaklaşımla yansıtılmasının, etkili öğretimin temel koşullarından biri olduğu vurgulanmaktadır.

Bu araştırmanın bulguları, etkinliklerin hazırlanmasında sistematik bir planlama eksikliği bulunduğunu ve beceri kazanımlarının tesadüfi biçimde yer aldığını düşündürmektedir. Etkinliklerin dağılımında sistematik bir yaklaşımın olmaması, Türkçe öğretim süreci açısından sorun teşkil etmektedir; çünkü öğrencilere kazandırılmak istenen bilgi ve beceriler, ancak belirli bir eğitim-öğretim düzeni içinde gerçekleştirilebilir (Dilekçi ve Karatay, 2021). Nitekim beceri temelli eğitim üzerine yapılan çalışmalar (Güneş, 2014; Trilling ve Fadel, 2009), becerilerin yalnızca programda tanımlanmasının yeterli olmadığını, bunların etkinlik ve materyallere bilinçli biçimde entegre edilmesinin zorunlu olduğunu göstermektedir. Mevcut durum, hem öğrencilerin bu becerileri geliştirme fırsatlarını sınırlamakta hem de program hedeflerine ulaşmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle, Türkçe öğretiminde yaşam becerilerinin kazanımına yönelik etkinliklerin programla uyumlu, ölçülebilir ve bütüncül bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara ve politika yapıcılara yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- İlgili alanda çalışma yapacak araştırmacılara Türkçe dersi öğretim programlarını yaşam becerileri açısından değerlendirmeleri, ders kitaplarında benzer etkinliklerin yer alması adına yaşam becerilerine ilişkin örnek etkinlikler tasarlama, ders kitaplarındaki eksiklikleri tamamlayacak olan Türkçe öğretmenlerinden de bilgi ve görüş almaları önerilmektedir.
- Yaşam becerilerinin bireylere erken yaşlarda ve etkinlikler aracılığıyla kazandırılabilmesi (Revşen, 2022) düşünüldüğü için Türkçe ders kitaplarındaki metin temelli etkinliklerin söz konusu becerileri kazandırmak bakımından yeterli ve tüm sınıf düzeylerinde eşit dağılımlı olacak biçimde hazırlanması tavsiye edilmektedir.
- Ders kitaplarının incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun araştırma sonuçlarını dikkate alması, metin temelli etkinlikleri öğrencilere yaşam becerilerini kazandırabilecek biçimde tasarlama önerilmektedir.
- Stres, zaman ve öfke yönetimi gibi ihmal edilen alt beceriler programda ayrı kazanımlar hâlinde yer alabilir; bu becerilere yönelik etkinlikler her sınıf düzeyinde bulunabilir.
- Etkinlikler, öğrencilerin gerçek yaşamla ilişki kurabilecekleri, güncel örnekler ve problem durumları içerecek biçimde tasarlanabilir.

Etik Komite Onayı: Etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: [Oğuzhan Sevim (OS), Kübra Tekin (KT)] Fikir-OS-KT; Tasarım-OS-KT; Denetleme-OS; Kaynaklar-OS-KT; Veri Toplama ve/veya İşleme-OS-KT; Analiz ve/veya Yorum-OS-KT; Literatür Tarama-KT; Yazıyı Yazan-KT; Eleştirel İnceleme-OS

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: [Oğuzhan Sevim (OS), Kübra Tekin (KT)] Concept -OS-KT; Design-OS-KT; Supervision-OS; Resources-OS-KT; Data Collection and/or Processing-OS-KT; Analysis and/or Interpretation-OS-KT; Literature Search-KT; Writing Manuscript-KT; Critical Review-OS

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Abaoğlu, H. (2018). *Şizofrenili bireylerde yaşam becerileri eğitiminin işlevsellik üzerine etkisinin incelenmesi* (Tez No: 521180). [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Agnew, D., Jackson, K., Pill, S., & Edwards, C. (2019). Life skill development and transfer beyond sport. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 84(1), 41-54. <https://doi.org/10.2478/pccsr-2019-0025>
- Ahat, O., & Kıymaz, M. S. (2024). Türkçe eğitimi ve 21. yüzyıl becerileri: ortaokul Türkçe ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin varlığı. *Asya Studies*, 8(30), 113-138. <https://doi.org/10.31455/asya.1585724>
- Ayber, B. E. (2022). *Parkinson hastalığı olan bireylerde postür kontrol ile distal motor beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi ve ergoterapi müdahalelerinin günlük yaşam becerilerine olan etkisi* [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.

- Bahşı, N., & Gençer, G. (2024). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 394-413. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.1433238>
- Bailey, J. L. (2014). Non-technical skills for success in a technical world. *International Journal of Business and Social Science*, 5(4), 1-10.
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12922>
- Balcı, N., Kılıç, E., & Eyüp, B. (2024). 21. yüzyıl becerilerinin ortaokul Türkçe ders kitaplarına yansması. *International Journal of Language Academy*, 12(3), 248-271.
- Bayrak-Özmutlu, E., & Kanık-Uysal, P. (2021). Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin düşünme becerileri açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 518-543. <https://doi.org/10.9779/pauefd.745469>
- Belet-Boyacı, Ş. D. & Güner-Özer, M. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738. <https://doi.org/10.18039/ajesi.578170>
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., & Rumble, M. (2012). *Defining twenty-first century skills*. In P. Griffin, B. McGaw & E. Care (Eds.), *Assessment and Teaching of 21st Century Skills* (pp. 17–66). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO). (2004). *Report of the Inter-Agency Working Group on Life Skills in EFA*. Paris: UNESCO. (Erişim Tarihi: 20.12.2024) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000141012?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-312e97ce-e717-4621-91b0-7411affd87d2>
- Boden, M. (2001). *Creativity and knowledge*. A. Craft, B. Jeffrey ve M. Leibling (Ed.). Creativity in education (s. 95-102). Continuum.
- Brooks, D.K. Jr. (1984). *A life skills taxonomy: Defining elements of effective functioning through the use of the Delphi technique* (Doctoral dissertation). University of Georgia.
- Büyükoztürk, S., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, O., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2024). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (35. baskı). Pegem Akademi.
- Cansız-Aktaş, M. (2015). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (ss. 337-371). Pegem Akademi.
- Care, E., Kim, H., Anderson, K., & Gustafsson-Wright, E. (2017). Skills for a changing world: National perspectives and the global movement. *The Center for Universal Education at Brookings project report*. (Erişim: 25.12.2024) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED583031>
- Çelik, V. (2002). *Sınıf yönetimi*. Nobel.
- Cingöz, D. (2023). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Commodari, E., Platania, S., La Rosa, V.L., Commodari, G., Carnemolla, G., Parisi, J., & United Network Europa. (2022). Psychological wellbeing in adolescence: relationships between life skills, self-efficacy, and metacognitive skills. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 10(1). <https://doi.org/10.13129/2282-1619/mjcp-3251>
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Demirel, R. (2021). *Işık konusunun argümantasyon destekli tasarım temelli fen ve mühendislik uygulamaları ile öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl yaşam becerileri ve öğrenme ürünlerine etkisi* [Doktora tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Dilekçi, A., & Karatay, H. (2021). Türkçe dersi öğretim programlarında 21. yüzyıl becerileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(4), 1430-1444. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2162097>
- Edis, A., & Calp, Ş. (2023). Çocuk kitaplarındaki yaşam becerilerinin karakterlerin özellikleri ve içerik bağlamında incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 150-161. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1148990>
- Epçaçan, C. (2013). Yaşam boyu öğrenme becerilerinin ders kitaplarında yer alma düzeyine örnek bir inceleme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (11). <https://doi.org/10.14520/adyusbd.482>
- Erdamar, G., & Barası, M. (2021). 21. yüzyıl becerileri açısından ortaokul Türkçe dersi öğretim programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 312-342. <https://doi.org/10.37217/tebd.868788>
- Erduran Avcı, D., & Selçuk, A. M. (2021). Öğretim elemanları penceresinden yaşam becerileri eğitimi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 42-85.
- Ersoy, E. & Köşger F. (2016). Empati: Tanımı ve önemi/empathy: Definition and its importance. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38, 9-17.
- Fox, J., Southwell, A., & Smith, C. (2003). *Enhancing life skills for youth: A guide for facilitators*. YouthNet.
- Goleman, D. (2011). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?* (34. baskı). Varlık.
- Goodman, A., Joshi, H., Nasim, B., & Tyler, C. (2015). *Social and emotional skills in childhood and their long-term effects on adult life*. Institute of Education.
- Grant, G. E. (1988). *Teaching critical thinking*. Praeger.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Tez No: 579207). [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi: Yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi.
- Gutman, L. M., & Schoon, I. (2013) *The impact of non - cognitive skills on outcomes for young people*. UCL Institute of Education.
- Hálfðanardóttir, B. F., Ingvarsson, E. T., & Sveinbjörnsdóttir, B. (2022). Important skills for elementary school children: Implementing the preschool life skills program in Iceland. *Behavioral Interventions*, 37(2), 345–362. <https://doi.org/10.1002/bin.1846>
- Hamdona, M. (2007). *Life skills-based education for behavior development*. Palestinian Ministry of Education.

- Haring, D. K. (2006). *The impact of peer discussion groups on the recreational reading of seventh grade students*. [Doctoral dissertation. The University of Montana Missoula].
- Irwanto, R., E., Widjajanti, E., & Suyanta. (2017). Students' science process skill and analytical thinking ability in chemistry learning. *AIP Conference Proceedings*, 1868 (1), 1-4. <https://doi.org/10.1063/1.4995100>
- Jordaan, J., Beukes, R., & Esterhuysen, K. (2017). The development and evaluation of a life skills programme for young adult offenders, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(10), 3077– 3096
- Kala, A. (2019). Fen bilimleri eğitiminde analitik düşünme becerisi. A. Kirman Bilgin (Ed.), *Fen bilimlerinde yaşam becerileri eğitimi* içinde (ss. 52-80). Pegem Akademi.
- Kamble, H., & Kumar, S. (2023). Measuring the ABC of life skills: life skills scale revision and standardisation for adult population. *British Journal of Guidance & Counselling*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/03069885.2023.2264471>
- Kayhan, E., Altun, S. & Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.
- Kılıç, A. H. (2022). *Fen eğitiminde yaşam becerileri ile mühendislik ve tasarım becerilerine dayalı laboratuvar yönteminin akademik başarıya etkisi* [Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Kırkılıç, A., Sevim O., & Ulaş H. (2022). *Etkinliklerle yaşam becerileri eğitimi*. Anı.
- Kurdayoğlu, M., & Çetin, Ö. (2015) Temel beceriler ve Türkçe öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 1-19. <https://doi.org/10.16916/aded.65619>
- Kurdayoğlu, M., & Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.621132>
- Laureta, B. (2018). Soft skills and early childhood education: Strange bed fellows or an ideal match? *He Kupu The Match*, 5(3), 28-34.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.
- Liu, J., Liu, S., Yan, J., Lee, E., & Mayers, L. (2012). The impact of life skills training on behavior problems in left-behind children in rural China: A pilot study. *School Psychology International*, 37(1), 73–84. doi: 10.1177/0143034315618442
- Luczynski, K.C., & Hanley, G.P. (2013). Prevention of problem behavior by teaching functional communication and self-control skills to preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46(2), 355–68. <https://doi.org/10.1002/jaba.44>
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. MEB Yayınları.
- MEB. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli – Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı*. MEB Yayınları.
- Menrath, I., Mueller-Godeffroy, E., Pruessmann, C., RavensSieberer, U., Ottova, V., Pruessmann, M., Erhart, M., Hillebrandt, D., & Thyen, U. (2012). Evaluation of school-based life skills programmes in 120 a high-risk sample: A controlled longitudinal multi-centre study. *Journal of Public Health*, 20(2), 159– 170. <https://doi.org/10.1007/s10389-011-0468-5>
- Miles, B. W., & Jozefowicz-Simbeni, D. M. H. (2010). Naturalistic inquiry. B.A. Thyer (Ed.), *The handbook of social work research methods* içinde (ss. 722-745).
- Miles, M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Sage.
- Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., Houts, R., Poulton, R., Roberts W. B., Rossa, S., Sears R. M., Thomson, M., & Caspi, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(7), 2693-2698.
- Nasheeda, A., Abdullah, H. B., Krauss, S. E., & Ahmed, N. B. (2019). A narrative systematic review of life skills education: Effectiveness, research gaps and priorities. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24(3), 362–379. <https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1479278>
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özkan Elgün, İ., & Uysal, F. (2022). Hayat bilgisi dersi öğretim programı kazanımlarının yaşam becerileri kapsamında incelenmesi. *Baskent University Journal of Education*, 9(2), 122-135.
- Pan American Health Organization. (2000). *Life skills approach to child and adolescent healthy human development*. PAHO.
- Pierce, S., Kendellen, K., Camiré, M., & Gould, D. (2016). Strategies for coaching for life skills transfer. *Journal of Sport Psychology in Action*, 9(1), 11–20. <https://doi.org/10.1080/21520704.2016.1263982>
- Prajapati, R., Sharma, B., & Sharma, D. (2016). Significance of Life Skills Education. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 10(1), 1–6. <https://doi.org/10.19030/cier.v10i1.9875>
- Revsen, N. (2022). *Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarında bulunan etkinliklerin yaşam becerileri yönünden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Robison, M., Mann, T., & Ingvarsson, E. I. (2020). Life skills instruction for children with developmental disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 53(1), 431– 448. <https://doi.org/10.1002/jaba.602>
- Rowe, K. (1991). The influence of reading activity at home on students' attitudes towards reading, classroom attentiveness and reading achievement: An application of structural equation modeling. *British Journal of Educational Psychology*, 61, 19-35.

- Sarı, H. G. (2021). *Lise öğrencilerinin çoklu zeka alanları ve sporda yaşam becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Sternberg, R. J., Grigorenko, E., L., & Zhang, L. (2008). Styles of learning and thinking matter in instruction and assessment, *Perspectives on Psychological Science*, 3(6), 486-506.
- Tanious, R., Gérard, P., Jacquet, W. & Van Hoof, E. (2023) A scoping review of life skills development and transfer in emerging adults. *Frontiers in Psychology*, 14, 1275094. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1275094>
- Taşçı, M. (2020). *Ortaöğretimde sportif faaliyetlere katılımın bireyin yaşam becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Tez No: 610310). [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Türk, A. (2015). *Sporun gençlerin yaşam becerileri kazanmasına ve geliştirmesine yönelik etkisi: 3x3 basketbol turnuvası örneği* (Tez No: 457542). [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- UNICEF. (2012). *Global evaluation of life skills education programmes*. United Nations Children's Fund.
- Ustabulut, M. Y. (2021). Türkçe öğretmen adaylarının yaşam becerileri ile ilgili görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 205-219. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.879817>
- Uzundağ, H. İ. (2022). *Spor lisesi öğrencilerinde sosyal destek algılarının yaşam becerilerine etkisi* [Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Wenzel, V., Weichold, K., & Silbereisen, R. K. (2009). The life skills program IPSY: Positive influences on school bonding and prevention of substance misuse. *Journal of Adolescence*, 32(6), 1391–1401. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.05.008>
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools* (WHO/MNH/PSF/93.7A.Rev.2).
- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 55-73.
- Yayla-Eskici, G. & Özsevgeç, T. (2019). Yaşam becerileri ile ilgili çalışmaların tematik içerik analizi: Bir meta-sentez çalışması. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 3(5), 1-15.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldırım, Y., & Altok Çetin, M. (2022). Effects of creative drama-based life skills training on the life skills level of 5-6 years old children *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 13(3). 134-145.
- Yüce, K., Eryaman, M. Y., Şahin, A., & Koçer, Ö. (2014). Sosyal bilimlerde paradigma dönüşümü ve Türkiye’de uygulamalı dilbilimi alanında nitel araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 1-12. <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/2438>
- Yurdakul, Y., & Cesur, E. (2024). İlkokul dönemi çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 304-319. <https://doi.org/10.24315/tred.1354925>

Structured Abstract

Life skills are an effective program created for children and adolescents. With this program, children and adolescents can realize themselves, protect themselves against negative situations, make the right decisions, and establish effective relationships (Bailey, 2014; Laureta, 2018; UNESCO, 2004). These skills are not only for individuals but also for societies that can develop. In countries where life skills develop, the quality of life increases, concepts such as democracy and law develop, and adaptation to the changing world is achieved.

In Turkish lessons, activities designed to develop listening, reading, speaking, and writing skills related to the text in the textbook are carried out. These skills are directly related to life skills. Because individuals' perception of life depends on their ability to establish the language-thought relationship well. A student who knows his/her mother tongue, that is, Turkish, well recognizes his/her own feelings and thoughts and expresses them effectively and easily adapts to social environments. Individuals who have received qualified mother tongue education are more likely to gain knowledge and skills (Gültekin, 2019). In this respect, it is very important to include life skills in Turkish lessons and to ensure that these skills are acquired. This study aims to reveal the level to which the activities carried out in the lessons provide students with life skills. Accordingly, the study can serve as a resource for the Ministry of National Education Education and Training Board for the examination and development of textbooks. In this way, textbook activities can be developed, and students can be helped to actively use their life skills.

The studies conducted in our country on life skills are generally in the fields of sports and numerical skills. In the studies conducted in the field of sports (Sarı, 2021; Türk, 2015; Taşçı, 2020; Uzundağ, 2022), life skills have been examined in terms of various variables. In the studies conducted in the numerical field (Abaoğlu, 2018; Ayber, 2022; Demirel, 2021; Kılıç, 2022), the effects of life skills training on individuals have been evaluated. It is thought that the study will make a significant contribution to the literature since the studies conducted in the field of social sciences (Özkan Elgün & Uysal, 2022; Edis & Calp, 2023; Erduran Avcı & Selçuk, 2021) are limited. When we look at the field of Turkish education in particular, no study is found except for the study of Ustabulut (2021) examining the views of Turkish teacher candidates on life skills. In this respect, the study will meet this need in the literature and guide Turkish education researchers.

This study aims to examine the text-based activities in middle school Turkish textbooks used in the 2023-2024 academic year according to life skills. In line with this purpose, the following questions were sought:

- 1. What is the distribution of life skills in text-based activities in fifth-grade Turkish textbooks?*
- 2. What is the distribution of life skills in text-based activities in sixth-grade Turkish textbooks?*
- 3. What is the distribution of life skills in text-based activities in seventh-grade Turkish textbooks?*
- 4. What is the distribution of life skills in text-based activities in eighth-grade Turkish textbooks?*

The data of the study were obtained through document review. Document analysis is the evaluation of written materials containing information about the phenomena and events intended to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2011). The essence of this analysis is to ensure that the tools carrying the event or phenomenon presented or investigated by the researcher are examined at certain criteria and presented in a way that allows generalization/interpretation from the obtained data (Yıldırım & Şimşek, 2011). According to Cansız-Aktaş (2015), document analysis is the analysis of documents prepared in relation to the subject of a study. Various documents were used as data sources in the research. These documents were accessed via the Education Information Network (EBA). The study was conducted by obtaining the portable document formats of the 2023-2024 academic year Middle School and Imam Hatip Middle School Turkish textbooks on EBA.

In order to determine the level of life skills in text-based activities in books, the Life Skills-Activity Evaluation Form (Appendix) was created by using the literature. The form was finalized by taking the opinions of Turkish course instructors and 11 academicians who are experts in the field of educational sciences.

The Life Skills-Activity Evaluation Form was divided into three different areas: social skills, thinking skills, and emotion management skills, considering the most common life skills classification in the literature, and the skills were included in the subheadings of these areas. Gains were created for each skill, and the evaluation was made according to the frequency of these gains in the activities. The form in question was created with the steps of the levels of life skills acquisition of the activities, determining the skills related to the activities, creating gains for each skill, and editing the form if necessary. The activities were evaluated separately by considering the skill levels in the created form.

The 5 textbooks considered within the scope of the research were examined between 05.01.2024 and 24.04.2024 using the Life Skills-Activity Evaluation Form. In the examination that lasted approximately four months, a total of 1297 activities were evaluated in terms of 110 outcomes. The textbooks in question were first examined in terms of social skills, then thinking skills, and finally emotion management skills, thus attempting to prevent systematic errors originating from the researcher.

The research data were analyzed in four steps: selecting samples from the data subject to analysis, developing categories, determining the unit of analysis, and quantifying (Akt., Yıldırım & Şimşek, 2011). In this context, the data collected for analysis were first classified using the sub-skills in the Life Skills-Activity Evaluation Form. The need to use codes in descriptive analysis was provided by the sub-skills of life skills.

In the analysis of the data, sentences were selected as the unit of analysis in order to eliminate errors originating from the use of words in different meanings in the step of determining the unit of analysis. Based on the determined unit of analysis, the frequency with which the text-based activities in middle school Turkish textbooks included the sub-skills of life skills was stated as frequency. There are 8 themes in middle school Turkish textbooks. Within the scope of the evaluations, the frequency with which each theme in the textbook is included, such as social skills and sub-skills, thinking skills and sub-skills, and emotion management and sub-skills, is stated. At the end of the research, it was determined that thinking skills were given more, social skills were given less, and emotion management skills were given very little place in the text-based activities in the 5th, 6th, 7th, and 8th grade Turkish textbooks. Based on this result, it can be said that the activities were not distributed sufficiently and balancedly, and activities related to emotion management skills were not given much place. In addition, it was understood that some life skills—problem solving, discussion, and empathy- which are widely included in the program, were not sufficiently included in the activities.